

PRVI KONGRES
OSOBA SA INVALIDITETOM
U BOSNI I HERCEGOVINI

JAKI ZAJEDNO

UVEZIVANJE I JAČANJE
ZAJEDNIČKE PLATFORME

08.-10. NOVEMBAR 2023.
HOTEL HOLLYWOOD, ILIDŽA
SARAJEVO

Zaključci prvog Kongresa osoba sa invaliditetom u Bosni i Hercegovini

“Izrazi koji su radi preglednosti dati u jednom gramatičkom rodu u ovom dokumentu se bez diskriminacije odnose i na muškarce i na žene.”

Unija osoba sa invaliditetom BiH, MyRight- Empowers people with disabilities i Caritas BiH su od 08. do 10. novembra/studenog 2023. godine održale kongres osoba sa invaliditetom pod nazivom „Jaki zajedno – UVEZIVANJE I JAČANJE ZAJEDNIČKE PLATFORME“.

Uvodni govori kongresa:

- Birgitta Jansson, Švedska Ambasada u BiH
- Samra Filipović Hadžiabdić, Agencija za ravnopravnost polova BiH
- Zlatko Malić, Caritas BiH
- Jesper Hansén, MyRight Empowers People with Disabilities
- Suvad Zahirović, Unija organizacija osoba sa invaliditetom u BiH

Uvodničari kongresa:

- Suvad Zahirović, Unija organizacija osoba sa invaliditetom u BiH
- Fikret Zuko, Unija organizacija osoba sa invaliditetom u BiH

Moderatorica kongresa: Binasa Goralija

Nakon održanih uvodnih govora, plenarnih prezentacija primjene UN Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom i panel diskusija, doneseni su sljedeći zaključci:

Panel: Žene sa invaliditetom

Moderatorica: Selma Plančić

Panelisti/ce: Jelena Mišić, Milorad Jović, Tifa Tučić

1. Organizacije osoba sa invaliditetom potiču uključivanje žena sa invaliditetom u svoje upravljačke strukture, te kreiraju programe kojima ciljano planiraju događanja i inicijative koje će biti prilagođene i otvorene za sudjelovanje žena sa invaliditetom, čime se osigurava njihova veća participacija i prostor za aktivizam.

PRVI KONGRES
OSOBA SA INVALIDITETOM
U BOSNI I HERCEGOVINI

JAKI ZAJEDNO

UVEZIVANJE I JAČANJE
ZAJEDNIČKE PLATFORME

08.-10. NOVEMBAR 2023.
HOTEL HOLLYWOOD, ILIDŽA
SARAJEVO

2. Promovisati pravo žena sa invaliditetom na samostalno donošenje odluka i izbor u pitanjima koja ih se direktno tiču, u skladu s principima UN konvencije o pravima osoba sa invaliditetom. Važno je naglasiti nužnost osnaživanja žena da preuzmu kontrolu nad vlastitim životima, budući da se mnoge i dalje suočavaju s uvjerenjem da je normalno da drugi donose odluke umjesto njih. Osim toga, posebnu pažnju treba posvetiti onima koji se oslanjaju isključivo na roditelje ili su suočene s perspektivom institucionalnog smještaja nakon roditeljske zaštite ili uslijed starosti i težine invaliditeta.

3. Zagovarati stvaranje novih socijalnih usluga, s posebnim fokusom na personalnu asistenciju i podržano stanovanje za žene sa invaliditetom. Personalna asistencija treba biti prepoznata kao ključni faktor za ostvarivanje samostalnog života, što direktno doprinosi povećanju samopouzdanja, aktivnijem učešću u svakodnevnim životnim aktivnostima, rješavanju pitanja stambenog smještaja s ciljem ukidanja institucionalnog smještaja i ostvarivanja kvalitetnog života.

4. Razvijati saradnju sa ženskim pokretom kako bi se podigla svijest o specifičnim izazovima sa kojima se suočavaju žene sa invaliditetom, čime se stvaraju temelji za bolje razumijevanje njihovih potreba od strane ženskog pokreta, i omogućio prostor za zajedničko zagovaranje radi postizanja promjena koje će adekvatno adresirati prava i potrebe žena sa invaliditetom.

Panel: Zapošljavanje osoba sa invaliditetom

Moderatorica: Danijela Kegelj

Panelisti/ce: Nejra Šabić, Veselin Rebić, Branko Suzić, Sevdija Kujović, Stevica Dronjak

1. Pri donošenju novih zakonskih rješenja o zapošljavanju osoba sa invaliditetom, preporučuje se uzeti u obzir njihovo sudjelovanje u procesu izrade tih dokumenata. Ova praksa će omogućiti ispravljanje trenutačnih nedostataka zakona i praksi te znatno povećati mogućnosti zapošljavanja osoba sa invaliditetom.

2. Izmijeniti zakonodavstvo uključivanjem definicije „Razumnog prilagođavanja“ i „Univerzalnog dizajna“ u skladu s Konvencijom UN i obezbijediti smjernice i obuku javnog i privatnog sektora o ovim konceptima s ciljem da invaliditet ne može biti opravdanje za njihovo nezapošljavanje, ako konkretno osoba sa invaliditetom ima kvalifikaciju za relevantni posao i može efikasno obavljati svoj posao uz razumno prilagođavanje.

3. Potrebno je profesionalnu rehabilitaciju sistemski i zakonski urediti te precizno definirati, a kao moguća opcija jeste uređenje ove oblasti kroz djelovanje fondova posredstvom odabranih centara osposobljenih za kvalitetnu profesionalnu rehabilitaciju.

PRVI KONGRES
OSOBA SA INVALIDITETOM
U BOSNI I HERCEGOVINI

JAKI ZAJEDNO

UVEZIVANJE I JAČANJE
ZAJEDNIČKE PLATFORME

08.-10. NOVEMBAR 2023.
HOTEL HOLLYWOOD, ILIDŽA
SARAJEVO

4. Zagovarati za aktualnu bazu podataka o nezaposlenim osobama sa invaliditetom, koja bi redovito bila revidirana.
5. Kontinuirano raditi na podizanju svijesti kod poslodavaca o njihovoj zakonskoj obavezi zapošljavanja osoba sa invaliditetom, posebno u javnom sektoru i javnim poduzećima kao i o obavezi uplate posebnog doprinosa čemu mogu doprinijeti javne kampanje i medijska promocija.
6. Zagovarati da za osobe sa intelektualnim invaliditetom ugovori budu razumljivi, kao i druge obveze i prava prilikom njihova zapošljavanja, kako bi se izbjegla mogućnost bilo kakve manipulacije, s naglaskom na sigurnost i zaštitu žena sa invaliditetom.
7. Kod zavoda za besplatnu pravnu pomoć zagovarati za istu uslugu koja bi bila pristupačna i za osoba sa invaliditetom.
8. Zagovarati da se unaprijedi sistem posredovanja i zapošljavanja osoba sa invaliditetom na prostoru cijele BiH uspostavljanjem inkluzivne usluge koja obuhvata: kompetentno osoblje u sistemu posredovanja za pružanje usluge osobama sa invaliditetom, senzibilizirane poslodavce spremne za prilagodbu u odnosu na potrebe osobe (razumna prilagodba), zapošljavanje radnih asistenata.
9. Zagovarati da cjelokupni sistem obrazovanja, osposobljavanja i usavršavanja vještina osoba s invaliditetom bude dostupniji, kvalitetniji i svrhovitiji u odnosu na zapošljavanje.
10. Kroz djelovanje Unije OOSI BiH nastaviti raditi na iznalaženju najboljih rješenja u oblasti zapošljavanja osoba sa invaliditetom.

Panel: Inkluzivno obrazovanje

Moderatorica: Sevdija Kujović

Panelisti/ce: Lejla Kafedžić, Marijan Tustonja, Vanja Čolić, Nadina Imamović, Maida Agić

1. Zagovarati za razvijanje programa, mjera i aktivnosti prevencije i smanjenja stereotipa i predrasuda prema učenicima sa invaliditetom u odgojno-obrazovnim ustanovama.
2. Zagovarati za razvijanje obrazovnih politika kojima će među temeljnim vrijednostima biti i uključivanje žena i djevojčica sa invaliditetom.

PRVI KONGRES
OSOBA SA INVALIDITETOM
U BOSNI I HERCEGOVINI

JAKI ZAJEDNO

UVEZIVANJE I JAČANJE
ZAJEDNIČKE PLATFORME

08.-10. NOVEMBAR 2023.
HOTEL HOLLYWOOD, ILIDŽA
SARAJEVO

3. Zagovarati primjenu „Indikatora za praćenje implementacije inkluzivnog obrazovanja u skladu sa članom 24 Konvencije o pravima osoba s invaliditetom od strane obrazovnih vlasti u Bosni i Hercegovini“.
4. Zagovarati da prilikom izrade i dopune zakona i podzakonskih akata o obrazovanju bude uključena obaveza obezbjeđenja razumne prilagodbe u procesu obrazovanja učenika sa invaliditetom, napominjući da je uskraćivanje razumne prilagodbe diskriminacija po osnovu invaliditeta.
5. Zagovarati za redovno osiguranje finansijskih sredstva u budžetima različitih nivoa vlasti i resora koja će biti namijenjena podršku unapređenju obrazovanja s fokusom na razumnu prilagodbu i sisteme podrške učeniku sa invaliditetom u odgojno-obrazovnoj ustanovi.
6. Povezivanje ustanova formalnog obrazovanja s organizacijama civilnog društva i realnim sektorom s ciljem kreiranja programa osposobljavanja, dokvalifikacije i prekvalifikacije u skladu sa specifičnim obrazovnim potrebama i potrebama tržišta rada, ali i mogućnosti obavljanja prakse, pripravničkog staža, volontiranja i sl.

Panel: Pristupačnost

Moderator: Gordana Šekarić

Panelisti/ce: Milica Ijačić, Almir Šahmanija, Mara Radonjić

1. Zagovarati da u budžetima lokalnih zajednica bude obezbijedena budžetska linija za pristupačnost
2. Zagovarati da se propisima reguliše da nijedan novi objekat ne može dobiti upotrebnu dozvolu ako nije u potpunosti pristupačan za osobe sa invaliditetom.
3. Zagovarati da propisima bude definisano uspostavljanje plana pristupačnosti postojećih objekata.
4. Zagovarati da bude omogućen jednostavan pristup i dostupnost kvalitetnim ortopedskim pomagalicama.

PRVI KONGRES
OSOBA SA INVALIDITETOM
U BOSNI I HERCEGOVINI

JAKI ZAJEDNO

UVEZIVANJE I JAČANJE
ZAJEDNIČKE PLATFORME

08.-10. NOVEMBAR 2023.
HOTEL HOLLYWOOD, ILIDŽA
SARAJEVO

Panel: Zaštita djece i ranjivih skupina

Moderatorica: Sandra Marković

Panelisti/ce: Zlatko Malić, Sabina Mašić, Jasminka Rebac, Hari Hamzić

1. Saglasnost da su djeca generalno, a posebice djeca i žene sa invaliditetom, sa naglaskom na intelektualni invaliditet naročito izložena raznim oblicima kršenja prava i da ta činjenica zahtjeva nedvosmislenu, direktnu, koordiniranu akciju sistema zaštite kojeg organizacije osoba sa invaliditetom trebaju biti dio u smislu zagovaranja za inkluzivne i senzitivne politike i aktivnosti.
2. Jasna opredijeljenost svih organizacija na Kongresu vidljiva kroz spremnost izrade konkretnih internih dokumenata koji se fokusiraju na zaštitu prava djece i ranjivih grupa. Ovi dokumenti jasno definiraju politike prevencije, zaštite te postupanja u slučaju kršenja prava ili pojave bilo kojeg oblika nasilja.

Panel: Rodna ravnopravnost

Moderatorica: Tanja Mandić Đokić

Panelisti/ce: Jasminka Proho, Sandra Jašarević Merdžanić, Branislava Crnčević Čulić

1. Za osobe sa invaliditetom je važna rodna ravnopravnost jer osigurava da se njihova prava i potrebe pravilno spoznaju. Takve osobe se suočavaju s dvostrukom diskriminacijom i potrebno je da im se omogući puna participacija u društvu. Međunarodno pravno priznati dokumenti poput UN Konvencije o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena i Istanbulske konvencije pružaju okvir za ostvarivanje ovih ciljeva, ali je neophodno u BiH prepoznati potrebu za realizacijom aktivnosti na pitanjima rješavanja prava osoba sa invaliditetom kroz strateška dokumenta kao što je Gender akcioni plan Bosne i Hercegovine 2023-2027.
2. Upoznavanje osoba sa invaliditetom s pojmovima roda i rodnih uloga ključno je za njihovo osnaživanje, prepoznavanje i borbu protiv diskriminacije te promicanje inkluzivnog društva u kojem se poštuju različiti identiteti i prava svih građana.
3. Potrebno je osnažiti žene i djevojčice sa invaliditetom (posebno obraćajući pažnju na specifičnosti invaliditeta, npr. gluhe osobe zbog nemogućnosti pristupa informacijama, ograničenje u komunikaciji i sl.) da prepoznaju i razlikuju ko joj je podrška, a ko skriveni predator-nasilnik, odnosno gdje je granica podrške i kada počinje nasilje.
4. U cilju obezbjeđivanja pristupa pravdi i podrške žrtvama nasilja potrebno je raditi na prevazilaženju izazova sa kojima se u BiH trenutno suočavaju osobe sa invaliditetom kroz:

PRVI KONGRES
OSOBA SA INVALIDITETOM
U BOSNI I HERCEGOVINI

JAKI ZAJEDNO

UVEZIVANJE I JAČANJE
ZAJEDNIČKE PLATFORME

08.-10. NOVEMBAR 2023.
HOTEL HOLLYWOOD, ILIDŽA
SARAJEVO

- edukacija nosilaca pravosudnih funkcija putem Centara za edukaciju sudija i tužilaca o specifičnostima nasilja prema osobama sa invaliditetom;
- zagovaranje kod Centara za sudsku dokumentaciju za izdavanje biltena sudske prakse koji bi tretirao sudsku praksu koja se odnosi na sudske postupke u kojima su žrtve nasilja osobe sa invaliditetom;
- dodatnu edukaciju psihologa, zaposlenih u pravosudnim institucijama i podizanje svijesti o značaju prepoznavanja seksualno i rodno zasnovanog nasilja prema osobama sa invaliditetom;
- jačanje kapaciteta organizacija osoba sa invaliditetom kako bi mogle da svojim članicama/članovima pruže obuku o prepoznavanju vlastitih prava i mehanizmima borbe protiv nasilja i diskriminacije;
- obezbjeđivanje arhitektonske pristupačnosti institucija koje se bave procesuiranjem slučajeva nasilja (od policijskih stanica, tužilaštava i sudova svih instanci) kao i zaštite od nasilja (centri za socijalni rad, sigurne kuće).